

ЦЕНТР СОЦІОЛОГІЧНОГО АУДИТУ

**РЕЗУЛЬТАТИ
СОЦІОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ
«ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В НГУ ОЧИМА
СТУДЕНТІВ»**



**Дніпропетровськ
НГУ
2015**



**РЕЗУЛЬТАТИ
СОЦІОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ**

«ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС В НГУ ОЧИМА СТУДЕНТІВ, 2013, 2014, 2015 рр.»

Дніпропетровськ - 2015

Результати соціологічного моніторингу «Освітній процес в НГУ очима студентів» / Л.О. Колісник, М.В. Мосьондз. – Д.: ДВНЗ «НГУ», 2015. - 35 с.

У виданні представлені результати соціологічного дослідження громадської думки студентів щодо освітнього процесу в НГУ з використанням анкетних опитувань, що проводились у 2013, 2014 та 2015 роках.

Видання призначене для адміністрації ВНЗ, деканів, завідувачів кафедр, викладачів, зацікавлених у зворотньому зв'язку зі студентами для прийняття ефективних управлінських рішень, оптимізації різних аспектів навчального процесу, профорієнтаційної роботи тощо.

Друкується у редакційній обробці авторів.

Використання матеріалів даного збірника лише за умови посилання на нього та його авторів.

Центр соціологічного аудиту, 2015

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. Організація моніторингового дослідження	5
2. Мотивація вибору навчального закладу та майбутньої спеціальності	6
3. Задоволення вибором університету, факультету, спеціальності студентами	12
4. Задоволеність якістю отримуваної освіти	16
5. Шляхи вдосконалення навчального процесу	20
6. Студентське самоврядування в НГУ	26
7. Професійні орієнтації студентів, проблеми	28
ВИСНОВКИ	32
РЕКОМЕНДАЦІЇ	34

ВСТУП

Проблеми молоді хвилювали людство в усі часи. Існує тісний зв'язок між станом суспільства, перспективами його розвитку та ставленням соціуму до своїх молодих поколінь, їх стартовими можливостями. Положення молоді в суспільстві, її якісні характеристики, ціннісні орієнтації та життєві плани – це те дзеркало, в якому будь-яке суспільство може побачити своє майбутнє. Непересічну роль у життєдіяльності української молоді наразі відіграє її освітня та трудова діяльність. Хоча у цілому молодь в Україні відзначається доволі високим освітнім рівнем та налаштованістю на здобуття освіти й подальшу професійну самореалізацію, у розвитку освітньої інфраструктури, у царині безперервної освіти, самоосвітньої діяльності, взаємодії ринку освітніх послуг і ринку праці тощо у нашій країні мають місце гострі проблеми, а також спостерігаються певні тенденції, що не позбавлені протиріч.

Щорічний моніторинг думки споживачів освітніх послуг, їх потреб, запитів, інтересів, настроїв, мотивацій і зацікавленості у навчанні дозволяє вчасно виявляти та відстежувати проблеми в освітньому процесі, оперативно на них реагувати, корегувати організацію навчальної, виховної та профорієнтаційної діяльності університету.

Результати моніторингу «Освітній процес в НГУ очима студентів» будуть корисними при розробці управлінських рішень як на рівні деканатів, так і університету в цілому. Викладачі, користуючись даними моніторингу про мотивацію вступу до університету та навчання в ньому, зможуть покращити зворотній зв'язок зі студентами, цілеспрямовано вдосконалювати навчальні і робочі програми з дисциплін, оптимізувати свою навчально-виховну роботу. Оперативна інформація про реальні потреби, цінності, соціально-професійні орієнтації, мотивацію навчання студентів, про фактори, які на все це впливають, сприятиме покращенню самоменеджменту та зростанню конкурентоспроможності університету на ринку освітніх послуг.

1. ОРГАНІЗАЦІЯ МОНІТОРИНГОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

З метою вивчення думки студентів щодо різних аспектів їхнього навчання в університеті співробітниками Центру соціологічного аудиту Інституту гуманітарних проблем ДВНЗ «НГУ» протягом жовтня-листопада 2015 р було реалізовано анкетне опитування «Освітній процес в НГУ очима студентів». Таке дослідження з використанням однакового інструментарію проводиться вже третій рік, що дає можливість відслідкувати динаміку змін настроїв студентів, виявити закономірності.

Мета соціологічного моніторингу «Освітній процес в НГУ очима студентів» полягає у фіксації та відстеженні за сукупністю показників ставлення студентів до навчального процесу в університеті, аналізі динаміки таких оцінок.

Завдання дослідження:

- виявити мотивації вибору вищого навчального закладу, майбутньої спеціальності студентами НГУ;
- встановити рівень задоволеності студентів якістю отримуваної в університеті освіти;
- визначити ставлення студентів до різних складових навчального процесу;
- проаналізувати професійні наміри студентів.

Об'єкт дослідження – студенти денного відділення НГУ.

Предмет дослідження - громадська думка студентів щодо освітнього процесу в НГУ.

Основний метод збору емпіричного матеріалу – вибіркове репрезентативне опитування за допомогою роздаткового анонімного анкетного опитування.

Тип вибірки – стратифікована за квотно-типовим принципом. Квоти розраховувались за ознаками факультету, курсу, статі та форми навчання (бюджетна, контрактна). Всього було опитано 378 студентів всіх факультетів першого та четвертого курсів, що склало 5 % всього контингенту студентів денної форми навчання в НГУ.

Для обробки отриманої емпіричної інформації, зібраної в процесі опитування, застосовувалась спеціалізована програма SPSS for Windows 17.0. Для аналізу одержаного статистичного матеріалу були застосовані методи математичної статистики, екстраполяції, моделювання, пошукового та нормативного прогнозування. До процесу проведення анкетного опитування, обробки результатів дослідження залучались студенти в рамках практичних занять з соціології.

2. МОТИВАЦІЯ ВИБОРУ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ТА МАЙБУТНЬОЇ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Вивчення мотивації професійного вибору служить інструментом підвищення ефективності професійної підготовки, спонукає вищий навчальний заклад до пошуку нових ідей, побудови систем і структур управління, адекватних вимогам абітурієнтів до освітніх послуг.

Таблиця 2.1. Розподіл відповідей студентів I та IV курсів щодо мотивів вибору НГУ (у % за кожним курсом, кожен респондент міг відзначити кілька варіантів відповіді)

Мотиви вибору університету	1 курс		4 курс		1 курс		4 курс		1 курс		4 курс	
	Ранг	%	Ранг	%	%	Ранг	%	Ранг	%	Ранг	%	Ранг
	2013				2014				2015			
Тут отримаю професію, яка подобається	2	61,1	2	61,1	54,0	2	51,3	2	67,3	1	44,4	2
Тут цікаво навчатись	4	41,3	4	41,3	35,2	5	34,4	4	38,2	5	18,5	7
Після закінчення ВНЗ можна продовжити навчання (в аспірантурі, за кордоном, тощо)	7	28,0	7	28,0	21,0	8	16,9	10	30,3	6	14,6	10
Висока репутація, престиж ВНЗ	1	63,6	1	63,6	61,9	1	58,4	1	63,0	2	49,0	1
Кваліфіковані викладачі	5	40,7	5	40,7	39,2	4	41,6	3	52,7	4	31,8	3
В цей ВНЗ неважко вступити	12	9,9	12	9,9	7,4	15	14,3	11	9,7	12	25,8	5
В цьому ВНЗ неважко навчатись	16	6,9	16	6,9	4,0	17	21,4	7/8	7,9	15	22,5	6
ВНЗ зручно розташований (зручно добиратись, близько біля мого житла, тощо)	8	21,7	8	21,7	26,1	6	26,6	5	17,6	9	16,6	9
Тут можна отримати високооплачувану професію	6	32,7	6	32,7	19,9	9	21,4	7/8	24,2	8	13,2	11
Після закінчення цього ВНЗ легко знайти роботу	11	16,7	11	16,7	13,6	11	11,7	13	13,9	11	6,0	14
Тут висока якість освіти	3	46,9	3	46,9	40,3	3	23,4	6	55,8	3	27,2	4
В ньому доступна оплата навчання	14	7,3	14	7,3	9,7	12	5,2	14	9,1	13	9,3	12\13
Тут гарний контингент студентів	10	17,2	10	17,2	25,0	7	19,5	9	27,9	7	17,2	8
Тут високе технічне оснащення	13	8,8	13	8,8	9,7	13	4,5	15	8,5	14	5,3	15
В цьому ВНЗ працюють родичі, друзі, знайомі	17	2,1	17	2,1	8,5	14	3,9	16	3,6	16	4,0	16
У школі, яку закінчив (-а), був договір про співробітництво з цим ВНЗ	15	2,4	15	2,4	5,7	16	3,2	17	0	17	0	17
Тут є військова кафедра	9	18,0	9	18,0	14,8	10	12,3	12	14,5	10	9,3	12\13

Моніторинг мотивів вибору студентами Національного гірничого університету складається з вивчення критеріїв та показників, на які орієнтувалися колишні абітурієнти у процесі прийняття рішення про вступ до нашого університету, джерел, з яких вони брали інформацію про навчальний заклад, чинників впливу на прийняття рішення про вибір навчального закладу, цілеспрямованості та усвідомленості вибору саме НГУ, певного факультету, конкретного напрямку підготовки фахівців. Результати представлені вище в Табл. 2.1.

Три роки поспіль найпопулярнішими чинниками, що в найбільшій мірі вплинули на вибір саме НГУ, серед першокурсників залишаються висока репутація, престижність ВНЗ, можливість отримати бажану професію, висока якість освіти та наявність кваліфікованих викладачів. Більшою мірою визначальним стали, у порівнянні з минулими роками, такі чинники: «в цей ВНЗ неважко вступити», «в цьому ВНЗ неважко вчитись», «тут гарний контингент студентів».

Знижується з роками актуальність таких чинників: «можливість після закінчення ВНЗ продовжити навчання (в аспірантурі, за кордоном, тощо)»; «цікавість навчання»; «тут можна отримати високооплачувану професію», «після закінчення легко знайти роботу». Це є негативною тенденцією для університету. Хоча така тенденція характерна взагалі для ВНЗ України, випускникам яких все складніше знайти роботу, зокрема роботу за фахом. Причина і в зростанні рівня безробіття, і в розірваності зв'язків між вищими навчальними закладами та ринком праці.

Хоча, як покаже подальший аналіз, для студентів, які навчаються за контрактом, чинник того, що вони отримають престижну професію, не тільки залишається значимим, а й зростає. Тобто контрактники більш усвідомлено з точки зору перспективи обирають собі вищий навчальний заклад для навчання.

Серед студентів першого курсу щороку знижується частка тих, для кого значимою у виборі вищого навчального закладу була наявність угоди про співпрацю школи з нашим університетом (в цьому році взагалі таких не було).

Як видно з Табл. 2.1., четвертокурсники нинішнього року також високо цінують престиж ВНЗ, кваліфікованість викладачів, якість освіти, і в той же час відрізняються від інших виділених груп тим, що в більшій мірі надають значення тому, що в університеті легко вчитися та неважко було вступати, низько оцінюють шанси знайти роботу по закінченню навчання в нашому університеті. Також нинішні четвертокурсники значно скептичніші в оцінках якості технічного оснащення, наявності військової кафедри як чинника, що вплинув на вибір університету.

Таблиця 2.2. Розподіл відповідей студентів бюджетної та контрактної форм навчання щодо мотивів вибору НГУ (у % за кожною групою, кожен респондент міг відзначити кілька варіантів відповіді)

	Бюджет	Контракт	Бюджет	Контракт	Бюджет	Контракт
	2013		2014		2015	
Тут можна отримати професію, яка мені подобається	50,5	60,3	51,2	56,1	54,4	57,9
Тут цікаво навчатись	32,8	34,9	33,5	38,3	26,4	36,0
Після закінчення ВНЗ можна продовжити навчання (в аспірантурі, за кордоном, тощо)	22,2	20,1	19,1	19,6	23,8	21,1
Висока репутація, престиж ВНЗ	59,3	44,1	56,3	66,4	52,8	59,6
Кваліфіковані викладачі	30,6	14,9	41,0	39,3	37,8	48,2
В цей ВНЗ неважко вступити	17,0	11,9	12,1	7,5	18,7	14,9
В цьому ВНЗ неважко навчатись	13,3	18,2	11,2	14,0	14,5	14,9
ВНЗ зручно розташований (зручно добиратись, близько біля мого житла, тощо)	19,7	23,6	22,8	30,8	18,1	16,7
Тут можна отримати високооплачувану професію	23,7	21,5	21,4	17,8	21,8	15,8
Після закінчення цього ВНЗ легко знайти роботу	12,8	11,9	12,1	13,1	12,4	5,3
Тут висока якість освіти	32,8	35,3	31,6	31,8	37,8	46,5
В цьому ВНЗ доступна оплата навчання	3,3	12,5	4,7	12,1	5,7	16,7
Тут гарний контингент студентів	15,7	18,7	18,6	29,0	23,8	21,1
Тут високе технічне оснащення	9,8	2,4	7,4	4,7	9,8	1,8
В цьому ВНЗ працюють родичі, друзі, знайомі	2,9	4,1	7,0	3,7	4,1	2,6
У школі, яку закінчив (-а), був договір про співробітництво з цим навчальним закладом	3,7	4,3	3,7	4,7	0	0
Тут є військова кафедра	17,0	15,9	13,5	12,1	10,9	12,3

Аналіз впливу форми навчання (держбюджет та контракт) на вибір університету надав змогу виявити, що для студентів, які навчаються за держбюджетною формою, залишаються, як і в минулому році, більш важливими наступні чинники: «можливість отримати професію, яка подобається», «престиж ВНЗ», «кваліфіковані викладачі», «висока якість освіти».

Для студентів, що навчаються за контрактом, як і для бюджетників більш визначальними залишились такі чинники вибору університету: «престиж ВНЗ», «можливість отримати професію, яка подобається», «тут цікаво навчатись», «в цьому університеті легко вчитись», «доступна оплата навчання» (Табл. 2.2.).

В порівнянні з минулими роками більш значущими чинниками стали кваліфікованість викладачів та висока якість освіти.

Таблиця 2.3. Розподіл відповідей респондентів на питання: «Що вплинуло на вибір Вашої майбутньої спеціальності?»
(у % за кожним курсом, кожен респондент міг відзначити декілька варіантів відповіді)

Чинники	1	4	По	1	4	По	1	4	По
	курс	курс	масиву	курс	курс	масиву	курс	курс	масиву
	2013 р.			2014 р.			2015		
Вибір відбувся випадково	24,3	32,2	28,2	30	25,5	27,3	24,2	31,1	27,1
Традиції сім'ї	9,2	15,9	14,6	12,5	14,9	13,9	9,7	6,6	8,5
Поради вчителів	3,7	4,1	3,8	5,7	6,5	5,7	6,1	4,6	5,5
Захоплення професією	20,9	15,7	18,3	18,8	17,5	18,1	16,4	19,2	18,0
Поради друзів, знайомих	22,9	14,8	17,8	14,2	20,1	16,9	15,8	13,2	14,9
Засоби масової інформації	14,4	7,4	10,9	10,2	8,4	9,4	15,2	4,6	10,1
Профорієнтаційні заходи в школі, коледжі	6,2	5,0	5,6	5,1	5,8	5,4	5,5	4,6	4,9
Престижність професії у суспільстві	42,7	27,4	35,1	32,4	28,6	30,5	30,3	23,8	27,7
Представники даної професії мають хороший зарібок	44,1	25,4	34,7	31,2	24,0	27,8	32,7	28,5	30,2
Мене приваблює в спеціальності можливість ініціативи, творчості	18,4	10,9	14,7	15,9	8,4	12,4	20,0	11,3	15,5
Хороші шанси знайти роботу після закінчення ВНЗ	40,6	18,9	29,8	26,1	23,4	24,8	29,7	23,2	26,5
Невисокий прохідний бал, малий конкурс	5,1	9,4	7,3	6,2	9,1	7,6	6,1	6,6	6,4
Інша відповідь	2,7	3,2	2,9	4,0	4,5	4,2	0,6	2,6	1,5
Важко відповісти	2,1	3,2	2,7	1,1	1,9	1,5	3,0	2,0	2,7

Процес здійснення вибору професії вчорашніми школярами є досить складним і тривалим, але не завжди до кінця обдуманим і раціональним. Від характеру мотивації вибору конкретної спеціальності залежить і навчальна поведінка студентів. Дослідження показало що за останні роки, ієрархія мотивів залишається досить стабільною (Табл. 2.3., за мірою зниження актуальності):

- представники даної професії мають хороший зарібок (30,2%);
- престижність професії у суспільстві (27,7%);
- хороші шанси знайти роботу після закінчення ВНЗ (26,5%);
- захоплення професією (18,0%);
- поради друзів, знайомих (15,0%).

Так само, як і в минулі роки, більше чверті студентів відзначають, що вибір відбувся випадково (28,2% - у 2013 р.; 27,3% - у 2014 р.; 27,1% - у 2015 р.) (Табл. 2.3.). Відсутність чітких професійних орієнтацій звісно не сприяє якості навчання. Нерідко вже на перших курсах, за результатами попередніх соціологічних досліджень, багато студентів не мають наміру працювати за спеціальністю. Тож дана група студентів потребує допомоги університету в формуванні професійних цінностей та орієнтацій.

Причому частка студентів, які відзначили вплив на вибір спеціальності саме профорієнтаційних заходів, також майже не збільшився і залишився в межах статистичної похибки.

Знижується вплив традицій сім'ї на вибір майбутньої спеціальності, а також порад друзів, знайомих, престижність професії у суспільстві.

Отже, загальна тенденція та ієрархія чинників, що впливають на вибір спеціальності, зберігаються протягом трьох років, в які проводилось дослідження.

Цього року першокурсники вирізняються більшою невизначеністю у виборі майбутньої спеціальності у порівнянні з минулим роком. Також для них більш важливими стають можливості ініціативи, творчості, що надає професія. Дана група студентів відчувають більше впевненості, що обрана професія надасть високі шанси знайти роботу.

Отже, в основному студенти здійснили вибір університету та спеціальності, орієнтуючись на потенційну затребуваність фахівців певної галузі та знань у суспільстві, можливість успішного працевлаштування після закінчення університету - «престижність університету і професії на ринку праці». Найменш впливовими чинниками залишаються – «профорієнтаційні заходи в школі, коледжі», «поради вчителів», «невисокий прохідний бал», «малий конкурс».

3. ЗАДОВОЛЕННЯ ВИБОРОМ УНІВЕРСИТЕТУ, ФАКУЛЬТЕТУ, СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Результати дослідження задоволеності студентами вибору університету поточного року виявили, що в цілому очікування абітурієнтів щодо свого вступу виправдалися (Рис. 3.1.). Порівняння відповідей респондентів за три роки свідчать про те, динаміка даного показника зберігається і що більшість студентів однозначно при гіпотетичному повторі знову б обрали НГУ.



Рисунок 3.1. Розподіл відповідей студентів четвертого та першого курсів на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір навчального закладу, чи обрали би Ви його знову?» (у %, 2013, 2014, 2015 рр.)

Різниця у думках студентів, що навчаються за держбюджетною формою та тих, хто навчається за контрактом щодо гіпотетичного повторного вибору університету, як видно з нижченаведеної Табл. 3.1., перебуває у межах 5%. Однак, серед бюджетників, опитаних цього року, більше тих, хто не зміг визначитись у відповіді на дане питання.

Таблиця 3.1. Розподіл відповідей на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір навчального закладу, чи обрали би Ви його знову?» в залежності від форми навчання (у % за кожною групою)

	Форма навчання	Однозначно так	Скоріше так	Важко сказати	Скоріше ні	Однозначно ні	Всього
2013	Держбюджет	50,3	33,5	11,6	4,1	0,5	100
	Контракт	52,6	31,9	12,5	3,0	0,0	100
2014	Держбюджет	50,0	35,2	6,7	2,9	5,2	100
	Контракт	53,8	33,0	10,4	0,9	1,9	100
2015	Держбюджет	50,0	24,0	17,2	7,3	1,6	100
	Контракт	55,3	29,8	9,6	4,4	0,9	100

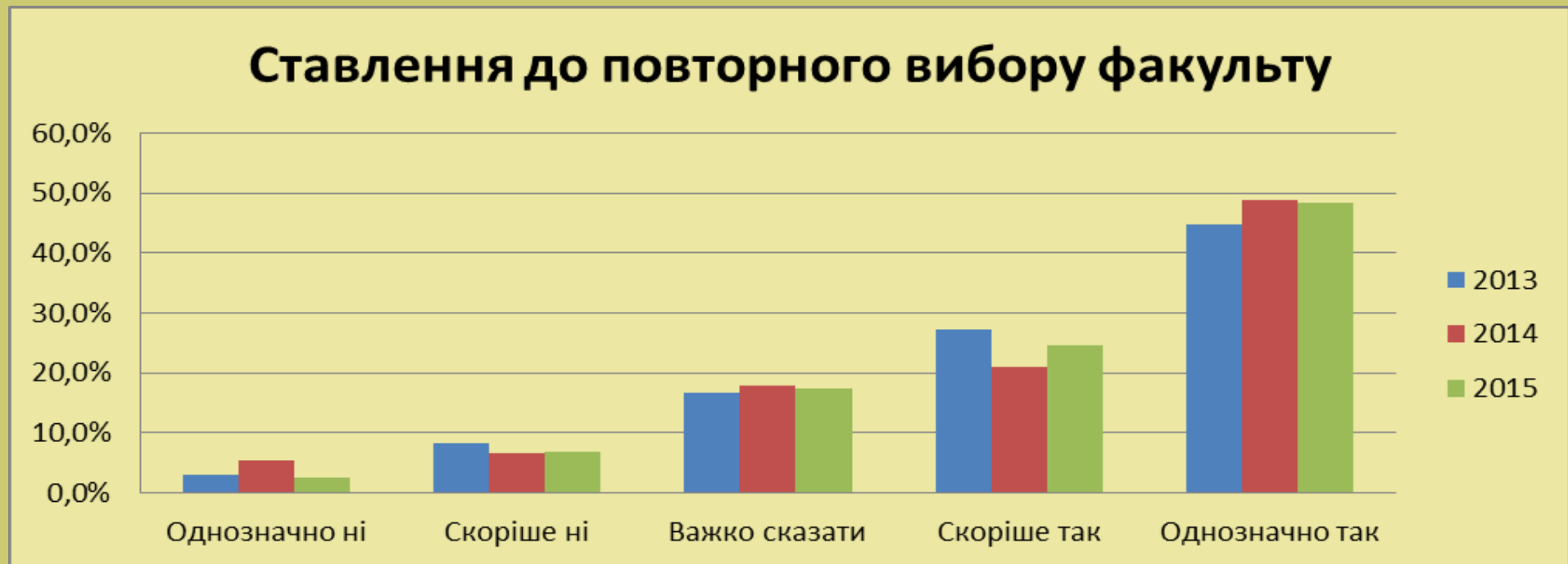


Рисунок 3.2. Розподіл відповідей студентів четвертого та першого курсів на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір факультету, чи обрали би Ви його знову?» (у %, 2013, 2014, 2015 рр.)

Аналіз задоволеності студентів вибором факультету показав, що її рівень майже не відрізняється від того, що стосувався вибору університету. Але якщо порівняти відповіді студентів першого та четвертого курсів, то помітимо значну різницю – серед старшокурсників більший, ніж серед першокурсників, відсоток тих, хто в гіпотетичній ситуації знову обрав би той же самий факультет. Сьогоднішні четвертокурсники більш оптимістично сприймають вибір факультету у порівнянні з минулорічними четвертокурсниками.

Побудову успішної професійної кар'єри на етапі отримання освіти можна розглядати через такий показник, як задоволеність отриманою спеціальністю (Рис. 3.3).

В цілому можна говорити про меншу розчарованість у спеціальності серед сьогоднішніх четвертокурсників, у порівнянні з минулорічними. А також про позитивну тенденцію росту задоволеності студентів щодо вибору професії.

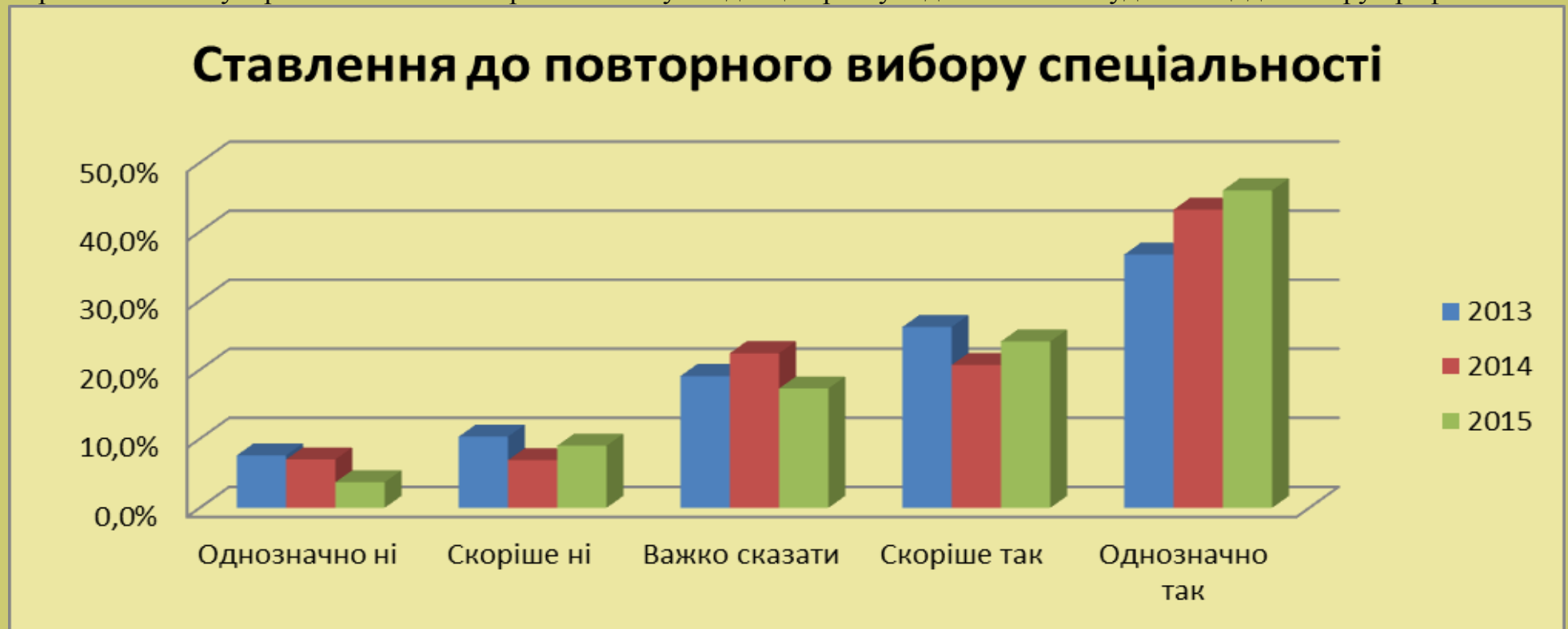


Рисунок 3.3. Розподіл відповідей студентів на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір спеціальності, чи обрали би Ви її знову?» (у %, 2013, 2014, 2015 рр.)

Спостерігається різниця в цьому році у повторному виборі спеціальності між студентами «бюджетниками» (56,5%) та «контрактниками» (77,8%) (Табл. 3.2.). Серед останніх також менше тих, хто ще не визначився, та не задоволених своїм вибором. Можна сказати, що професійний вибір на платній основі відбувається більш усвідомлено.

Як і раніше, в найменшій мірі студенти задоволені вибором спеціальності у порівнянні з вибором НГУ та факультету. Але спостерігається стала тенденція з підвищення частки студентів, які однозначно при повторному виборі обрали б ту саму спеціальність.

Таблиця 3.2. Розподіл відповідей на питання: «Якби Вам знову довелося вирішувати питання про вибір спеціальності, чи обрали би Ви її знову?» в залежності від форми навчання (у % за кожною групою)

	Форма навчання	Однозначно так	Скоріше так	Важко сказати	Скоріше ні	Однозначно ні	Всього
2013	Держбюджет	30,5	33,0	23,8	8,6	4,1	100
	Контракт	57,0	17,8	20,0	3,0	2,2	100
2014	Держбюджет	42,5	21,3	21,3	7,7	7,2	100
	Контракт	44,8	20,0	24,8	4,8	5,7	100
2015	Держбюджет	39.3	26.2	20.4	9.9	4.2	100
	Контракт	56.6	21.2	13.3	6.2	2.7	100

Слід відзначити, що, як показують результати моніторингу, на етапі первинного професійного вибору більшість студентів досить високо оцінює для себе привабливість майбутньої професії. Під час навчання ця оцінка ще підвищується, що є позитивним індикатором задоволеності студентів освітнім процесом в НГУ.

Можна стверджувати, що та частина студентів, яка при гіпотетичній можливості знову вирішувати питання вибору спеціальності, відмовились би її обрати, відрізняється несформованими професійними орієнтаціями. І скоріш за все вони потребують допомоги університету в профорієнтаційній роботі, оскільки мотиваційні чинники з часом можуть змінюватися. Тут слід підкреслити важливість прийняття практичних кроків у формуванні професійних планів молоді, вироблення стійких професійних інтересів і намірів відносно до майбутньої діяльності, які б також відповідали потребам суспільства в кадрах з різних професій.

4. ЗАДОВОЛЕНІСТЬ ЯКІСТЮ ОТРИМУВАНОЇ ОСВІТИ

Вища освіта є чинником, що впливає на підвищення шансів успішного працевлаштування, хоча і не гарантує його. Визначаючи зайняття і статус, шанси соціальної мобільності, професійну кар'єру, доступ надалі до різноманітних громадських благ, тобто, маючи одночасно економічну, соціальну і символічну цінність, освіта істотно впливає на вірогідність життєвого успіху. Нова система трудових відносин потребує працівників з новими якостями та компетенціями. Це знов актуалізує питання якості освітнього процесу в НГУ.

За результатами дослідження 2015 р., серед першокурсників якістю освіти повністю та частково задоволених – 91,0 % у 2013 р., 88,0% - 2014 р., 94,5% - 2015 р. Серед четвертокурсників – 77,5 % у 2013 р., 81,8% - 2014 р., 69,2% - 2015 р. (Рис. 4.1.). Тобто оцінка є ситуативною і не спостерігається сталої тенденції її зміни.

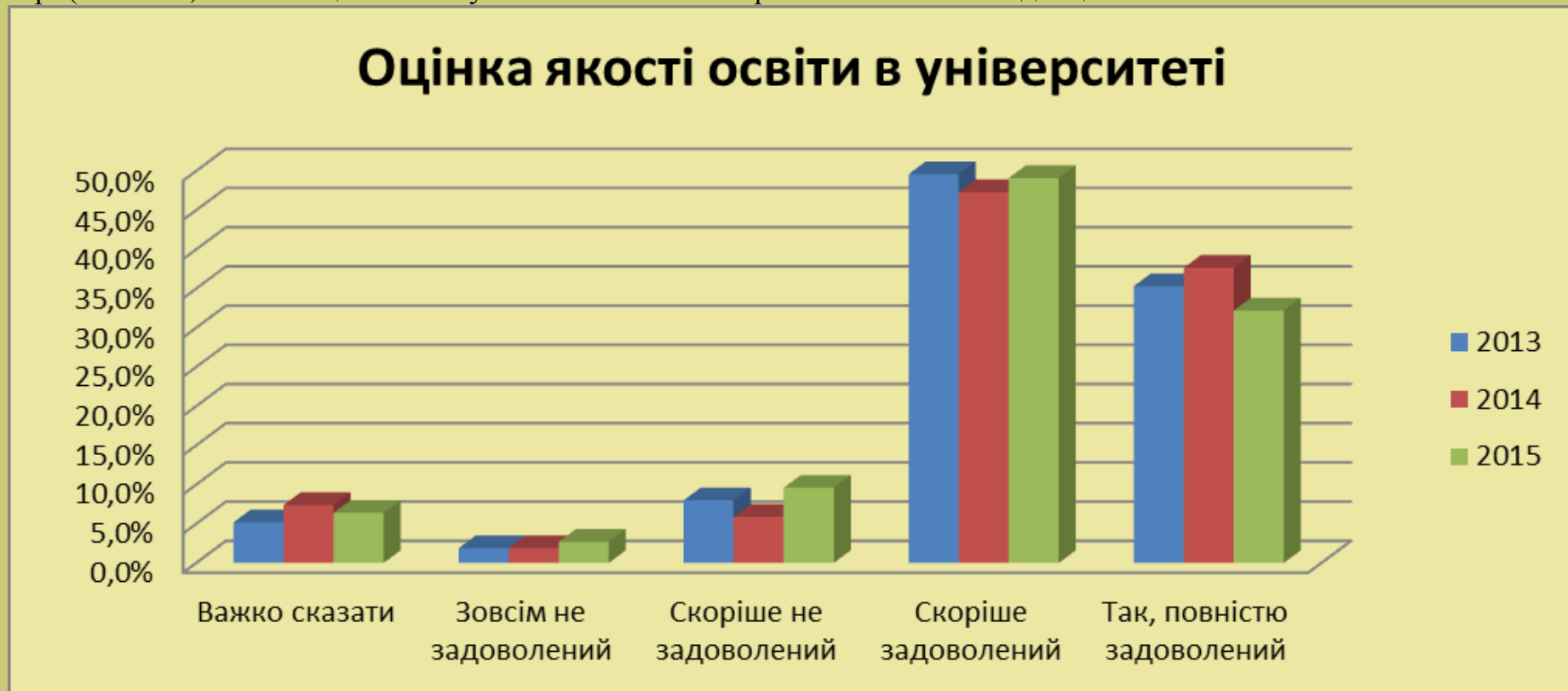


Рисунок 4.1. Оцінка якості освіти студентами четвертого та першого курсів НГУ (у %, 2013, 2014, 2015 рр.)

Важливим ресурсом побудови професійної кар'єри, що визначає її успішність, є професійна підготовка. В ній закладаються основи професійної орієнтації, необхідні знання і навички, без яких процес працевлаштування не може бути успішним.

З метою аналізу ступеня задоволення студентами-четвертокурсниками якістю викладання в НГУ, виявлялась оцінка змісту навчальних курсів (Рис. 4.2.).

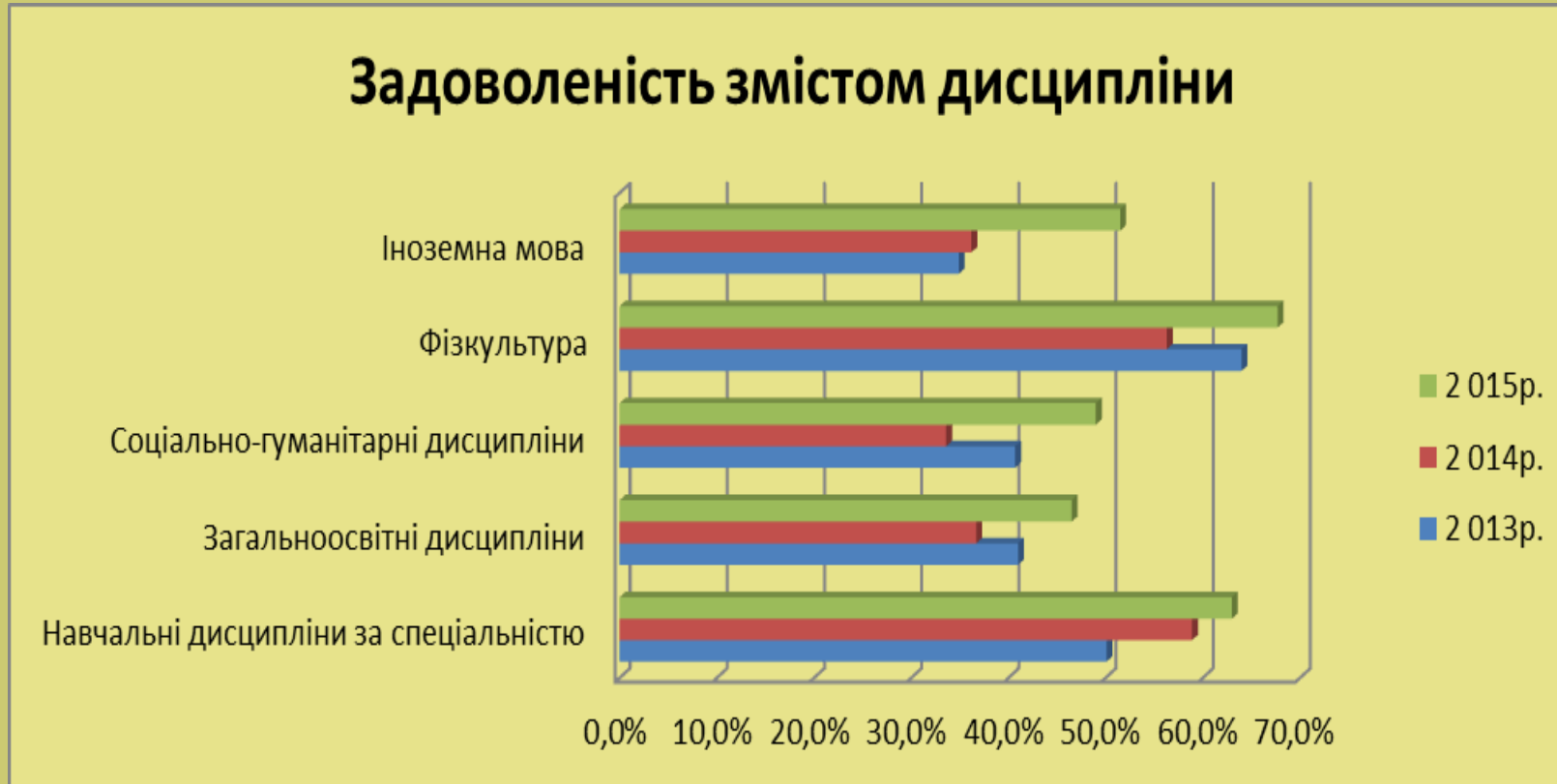


Рисунок 4.2. Задоволеність студентів четвертого курсу змістом навчальних дисциплін (у %, 2013, 2014, 2015 рр.)

За минулий рік оцінка задоволеності викладання навчальних дисциплін підвищилась за всіма напрямками. Сталу позитивну динаміку можна спостерігати в оцінках викладання іноземної мови та навчальних дисциплін за спеціальністю.

Студенти все більше усвідомлюють себе споживачами освітніх послуг, тож пред'являють до університету все більші вимоги. Результати дослідження показали, що респондентам, як і раніше, не вистачає практичного досвіду та навичок професійної діяльності (Рис. 4.3.).

Отже, система вищої освіти повинна готувати більш практично підготовлених фахівців. Відповідно, вищі навчальні заклади мають більш активно цікавитись потребами ринку, новими технологіями. Часто знання, отримані студентами, застарівають раніше, ніж ті встигають закінчити навчання та отримати диплом про вищу освіту.

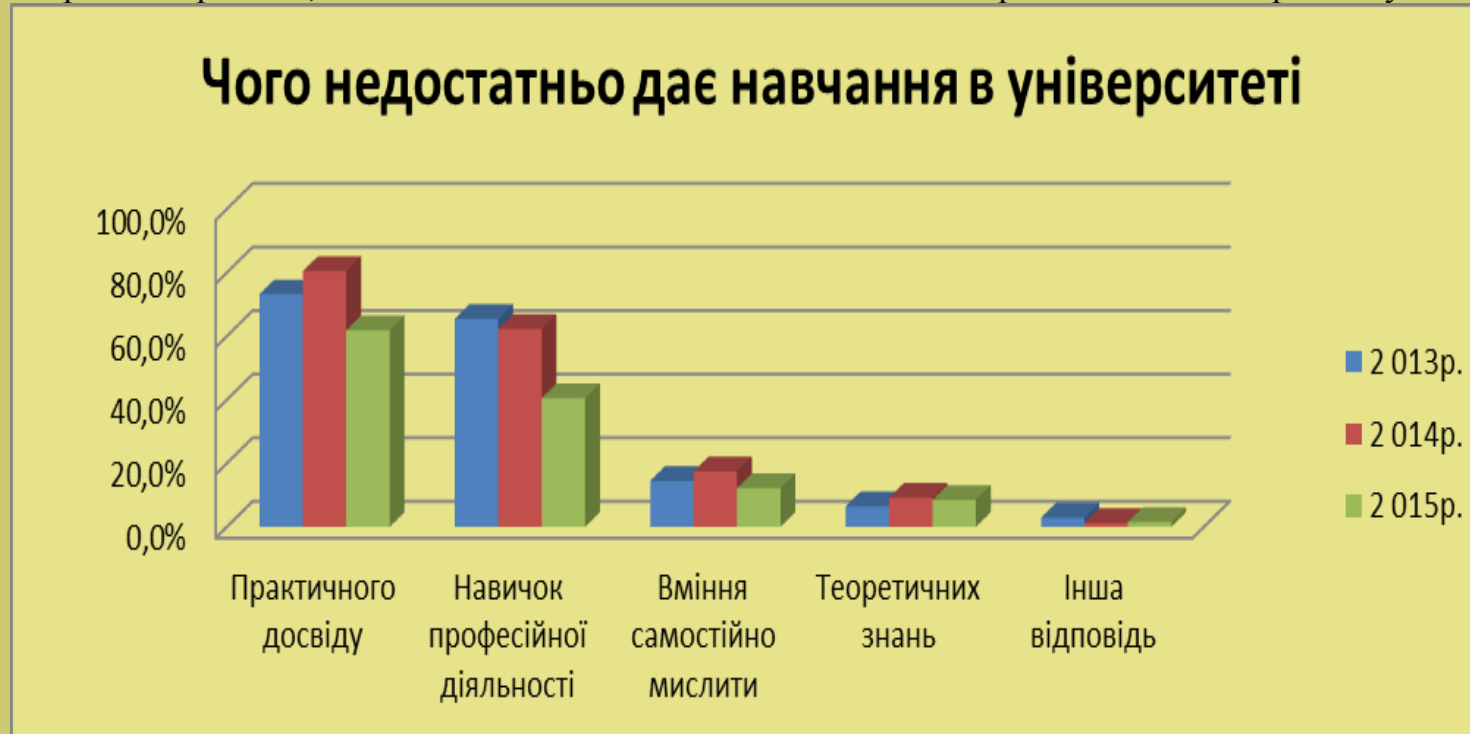


Рисунок 4.3. Розподіл відповідей студентів четвертого курсу на питання: «Чого, на Ваш погляд, недостатньо дає Вам навчання в університеті?» (кожен респондент міг відзначити декілька варіантів відповіді)

В поточному році студенти вже в меншій мірі, ніж у двох минулих роках, відзначали недостатність практичного досвіду та навичок професійної діяльності.

Таким чином, переважна кількість опитаних студентів задоволені якістю освіти в НГУ, на старших курсах відсоток таких оцінок знижується. Така тенденція зберігається протягом трьох років.



Рисунок 4.4. Розподіл відповідей студентів четвертого курсу на питання: «Чи займаєтесь Ви дослідницькою роботою в університеті?» (кожен студент міг обрати кілька варіантів відповідей)

Рівень участі студентів в науковій роботі залишається досить низьким. Майже за всіма її видами результати дослідження демонструють зниження активності за останній рік (Рис. 4.4.)

Результати опитування свідчать про те, що майже половина студентів не брали участь у дослідницькій роботі університету, але в майбутньому збираються. Причому цей показник практично не змінився у порівнянні з минулим роком і знаходиться у межах статистичної похибки.

Збільшилась у поточному році частка студентів (з 44,7% до 51,2%), що хоч і не займаються науковою роботою, але не виключають для себе таку можливість. Трохи активніше студенти стали брати участь в олімпіадах. Постійно зменшується з роками частка студентів, які вказують, що не тільки не брали участь у науковій роботі, але і не збираються.

Отже, активізація участі студентів у наукових дослідженнях, оволодіння ними навичками наукової діяльності, що є важливою умовою якісної професійної підготовки висококваліфікованих фахівців, залишається проблемним полем в роботі ВНЗ.

5. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Мета сучасної системи освіти – не просто дати молодій людині певний об'єм знань, а й сприяти формуванню у неї мотивації на безперервну освіту та усвідомлене самовдосконалення. Якість освіти - символічний капітал людини, що за сучасних умов перетворюється на необхідний чинник життєвого успіху, самореалізації, високого соціального статусу. Зростає роль соціальної активності в сферах освіти, економіки, адже рівень освіти підвищує конкурентоспроможність молоді.

Щоб не бути аутсайдером в конкурентній боротьбі і адекватно реагувати на зовнішні виклики і загрози, молоді люди повинні розвивати творчі здібності й вміння адаптуватися до соціальних умов, що змінюються. Відповідно до цього постійне вдосконалення якості освітнього процесу є пріоритетним і постійно актуальним завданням кожного ВНЗ.

Дослідження громадської думки студентів щодо вдосконалення системи освіти показало, що більшість опитаних студентів (90,7%) надзвичайно важливою для себе вважають допомогу університету у працевлаштуванні (Табл. 5.1.). Незбалансованість структури ринку освітніх послуг та ринку праці в Україні зумовлює загострення проблем із працевлаштуванням молоді після закінчення вищих навчальних закладів, підвищення (порівняно з працездатними особами інших вікових груп) рівня безробіття, спричинює неефективне використання професійного потенціалу молоді, що виявляється, зокрема, у поширеності працевлаштування не за спеціальністю, налаштованості молоді на зовнішню трудову міграцію тощо. Тож необхідною є координація процесу налагодження зв'язків між студентами та випускниками вищого навчального закладу і роботодавцями, зацікавлених в освічених та професійних працівниках, адаптація студентів до умов ринку праці, що динамічно змінюються; надання їм об'єктивної інформації про актуальні професії та рівень оплати праці у відповідних галузях.

Як бачимо з Табл. 5.1., студенти відзначають необхідність створення програм підготовки магістрів та бакалаврів, сумісних з європейськими; визнання диплому НГУ в інших країнах. Важливими для студентів продовжують залишатися, як і в минулі роки, такі аспекти навчального процесу: вільний доступ до комп'ютерів та інтернет-ресурсів в університеті, міжнародний обмін студентами та викладачами, збільшення кількості дисциплін, вивчення яких обирає студент самостійно. Підвищується важливість вдосконалення системи оцінки знань студентів. Слід зазначити, що у студентів четвертого курсу спостерігається вже виявлений нами раніше певний скептицизм до інновацій та змін у навчальному процесі.

Таблиця 5.1. «Аспекти навчального процесу, які, на думку студентів першого та четвертого курсів, є найбільш важливими»
(у % за кожним курсом, кожен респондент міг відзначити декілька варіантів відповіді)

Аспекти навчального процесу	1 курс	4 курс	Ранг	1 курс	4 курс	Ранг	1 курс	4 курс	Ранг
	2013			2014			2015		
Навчання за індивідуальними програмами	56,3	48,7	8	50,0	41,2	13	39,5	50,3	12
Вибір дисциплін для вивчення на інших факультетах	47,7	56,3	9	44,7	55,8	10	47,2	52,1	8
Обмін студентами та викладачами з навчальних закладів інших країн	66,1	62,1	4	59,3	62,2	5	74,7	64,4	4
Впровадження активних та нетрадиційних методів викладання.	57,5	57,8	7	35,7	36,5	14	-	-	-
Створення програм підготовки магістрів та бакалаврів, сумісних з європейськими, визнання дипломів НГУ в західних країнах	87,3	82,3	1	75,7	83,3	2	75,5	78,9	2
Участь студентів у складенні навчальних планів та програм	50,6	49,9	11	43,1	51,4	11	47,9	35,1	13
Збільшення кількості дисциплін, вивчення яких обирає студент самостійно	67,2	51,0	5	51,1	50,0	8	55,9	51,7	6
Оцінка студентами якості викладання	56,9	59,3	6	62,4	65,1	4	56,8	47,6	7
Вільний доступ до комп'ютерів та інтернет-ресурсів в університеті з освітньою метою	78,9	78,5	3	72,9	74,3	3	80,0	71,4	3
Впровадження кредитно-модульної системи навчання та оцінювання	34,9	30,4	12	55,5	54,4	6	58,9	53,1	5
Вдосконалення системи оцінки знань	59,6	45,1	14	53,2	46,2	9	54,7	40,5	10
Збільшення самостійних завдань та зменшення кількості аудиторних занять	30,1	18,6	15	23,1	25,5	15	24,8	13,7	14
Можливість переходу на іншу спеціальність, факультет, в інший навчальний заклад	48,0	52,8	13	46,6	46,6	12	47,5	42,6	11
Залучення студентів до наукових, зокрема прикладних досліджень	54,2	50,7	10	47,7	55,5	7	50,9	49,0	9
Допомога університету випускникам у працевлаштуванні	80,7	87,3	2	83,2	78,1	1	90,7	81,0	1

У порівнянні з минулим роком більш важливими для студентів стали такі умови покращення навчання в університеті: «впровадження кредитно-модульної системи навчання та оцінювання»; «залучення студентів до наукових, зокрема прикладних досліджень», «вдосконалення системи оцінки знань студентів».

Натомість найменш важливими, продовжують залишатися: «збільшення самостійних завдань та зменшення кількості аудиторних занять»; «участь студентів у складенні навчальних планів та програм»; «навчання за індивідуальними програмами».

Спостерігається стала динаміка зі зниженні протягом трьох останніх років актуальності таких аспектів навчальної діяльності: «можливість переходу на іншу спеціальність, факультет, в інший навчальний заклад»; «впровадження кредитно-модульної системи навчання та оцінювання».

Як видно з рисунку 5.1., найважливішим чинником, що міг би сприяти підвищенню зацікавленості студентів у навчанні, як і в минулому році, залишається «можливість вибору дисципліни, викладача». Окрім можливості вибору дисциплін (про що вже йшла мова раніше), посприяти підвищенню зацікавленості у навчанні могли б, на думку студентів, зацікавленість самого викладача в успіхах студентів, особистість цього викладача.

Важливішими, у порівнянні з минулими роками, стають такі чинники підвищення зацікавленості студентів у навчанні: «професійний рівень підготовки викладачів», «навчання за індивідуальним планом». Натомість зменшилась в поточному році актуальність таких чинників, у порівнянні з минулими роками: «зміни навчального розкладу на більш зручний», «зменшення обсягу навчального навантаження».

Спостерігається стала тенденція протягом трьох років на зниження актуальності такого чинника підвищення зацікавленості студентів у навчанні, як «зміни навчального розкладу на більш зручний». Зростає, в свою чергу важливість таких чинників як «зацікавленість викладача в успіхах студентів», «професійний рівень підготовки викладача», «можливість вибору дисципліни та викладача».

Тобто студенти вказують на те, що саме особистість, професіоналізм, ставлення викладача є найголовнішою умовою зацікавленості у навчанні.

Чинники, що могли б сприяти підвищенню у студентів зацікавленості у навчанні

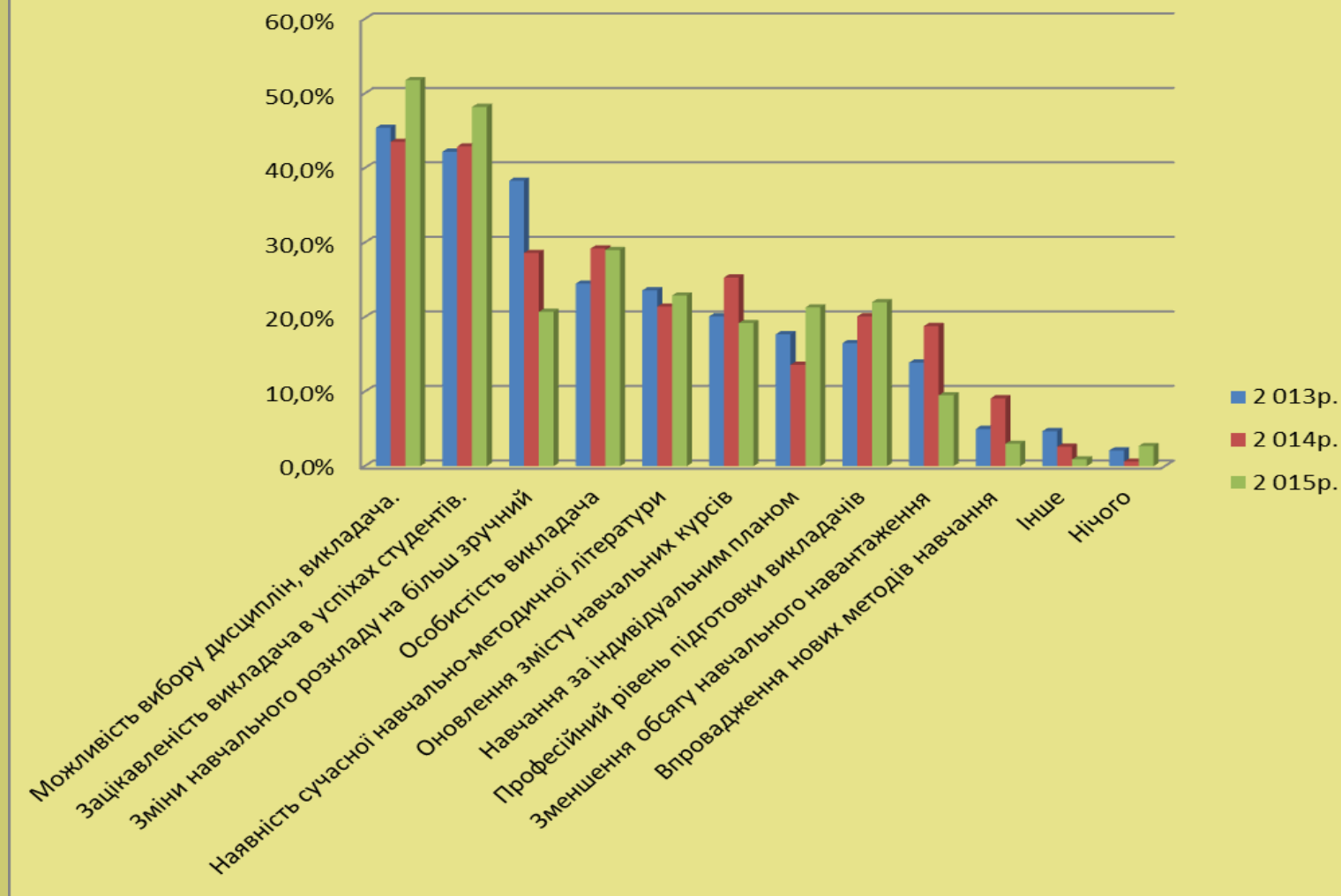


Рисунок 5.1. Чинники, які, на думку студентів 4 курсу, могли б посприяти підвищенню їх зацікавленості у навчанні (кожен студент міг обрати кілька варіантів відповідей)

Рівень задоволеності студентів різними аспектами своєї навчальної діяльності представлений в Табл. 5.2. В цілому студенти першого курсу демонструють вищу оцінку складових навчального процесу.

Сьогоднішні першокурсники найбільше задоволені якістю викладання дисциплін в цілому, ставленням викладачів до студентів, якістю викладання соціально-гуманітарних дисциплін, матеріально-технічною базою навчального процесу, матеріально-технічною базою навчального процесу. Показники підтримки цих аспектів у поточному році залишаються на рівні минулих років.

Четвертокурсники високо оцінюють, у порівнянні з іншими аспектами, «умови підготовки до занять у бібліотеці», «якість викладання соціально-гуманітарних дисциплін», «забезпеченість підручниками і навчально-методичними посібниками», «ставлення викладачів до студентів».

Найнижчий рівень задоволеності серед студентів як першого, так і четвертого курсу, умовами проживання в гуртожитку, умовами додаткового заробітку студентів за спеціальністю, забезпеченістю комп'ютерами та доступом до Інтернету. І така тенденція залишається з минулих років.

Таблиця 5.2. «Оцінка складових навчального процесу на «4» і «5» Балів» (у % за кожним курсом)

Складові навчального процесу	4 курс	Ранг	1 курс	Ранг
	2015			
Взаємодія адміністрації університету зі студентами	22,3	10	44,2	8
Ставлення викладачів до студентів	31,8	4	59,3	3
Якість викладання дисциплін у цілому	29,1	5	63,6	1
Якість викладання соціально-гуманітарних дисциплін	32,4	2	57,7	4
Забезпеченість підручниками і навчально-методичними посібниками	32,0	3	34,4	12
Матеріально-технічна база навчального процесу	24,0	8	49,4	5
Забезпеченість комп'ютерами і доступом до мережі Інтернет	25,5	7	34,8	11
Умови підготовки до занять в бібліотеці	46,5	1	62,7	2
Орієнтація навчального процесу на науково-дослідну роботу	15,8	12	41,7	9
Організація самостійної роботи під керівництвом викладачів	26,2	6	46,2	6
Проведення виробничої практики	17,8	11	45,6	7
Умови проживання у гуртожитку	5,3	14	21,4	14
Умови для додаткового заробітку студентів за спеціальністю	6,2	13	24,0	13
Система оцінювання знань студентів	22,6	9	41,8	10

Серед найбільш актуальних проблем вищої освіти студентами у відкритих питаннях називались такі (за мірою зниження актуальності):

- байдужість викладачів до студентів;
- проблеми з працевлаштуванням, пов'язані з недостатніми практичними навичками або їх відсутністю;
- неможливість працевлаштуватись за отриманою професією;
- висока ціна на навчання;
- малий розмір стипендії;
- студенти самі не прагнуть знань;
- неактуальність деяких занять;
- мало практики;
- конкурс на бюджет;
- погані умови проживання в гуртожитку;
- складно поєднувати навчання та роботу, непорозуміння з цього приводу з боку викладачів;
- старі викладачі;
- болонська система освіти;
- низький професійний рівень викладачів;
- відсутність належного фінансування;
- великий обсяг самопідготовки;
- неповажливе ставлення викладачів до студентів;
- низький рівень співпраці з вузами Європи, зокрема обмін студентів;
- застарілі методики, велика кількість завдань, немає часу на якісне виконання.

6. СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ В НГУ

Переваги від функціонування ефективної системи студентського самоврядування виходять за межі системи освіти, сприяючи не тільки оптимізації навчального процесу у вищій школі, а й соціалізації молоді, виробленню у неї комунікативних, управлінських навичок, розвитку політичної культури молодого покоління. В цьому контексті студентське самоврядування можна розглядати як передумову для розвитку громадянського суспільства та парламентських демократичних традицій. Потрібно зазначити, що неможливо забезпечити розвиток студентського самоврядування за допомогою одних лише адміністративних методів. Адже будь-яке самоврядування за своєю природою є проявом власної ініціативи індивіда або групи індивідів. Тому завданням інваріативної частини моніторингу було дослідження суб'єктивної оцінки студентами НГУ деяких питань, пов'язаних зі студентським самоврядуванням.



Рисунок 6.1. Відповідь на питання: «Як Ви вважаєте, чи потрібне студентам нашого університету студентське самоврядування?»

Переважає більшість опитаних студентів (67%) вважають, що студентське самоврядування є потрібним для студентів нашого університету (Рис. 6.1.). 26% не змогли визначитись однозначно з відповіддю на дане питання, що може свідчити про нерозуміння функцій та ролі даного органу в організації студентської життєдіяльності.

Серед основних причин такої не активності можна вбачати елементарну відсутність бажання цим займатися, організаційні негаразди, а також низький рівень інформованості щодо функцій та ролі органів студентського

самоврядування. 12,3% респондентів відзначили свою належність до студентського самоврядування. 45,5% - хотіли б брати участь у студентському самоврядуванні.

Найрозповсюдженіша причина, через яку студенти не можуть брати участь в студентському самоврядуванні університету, це брак часу. Крім того у відкритих відповідях вказувались такі причини: *відсутність бажання; відсутність інформації про таку діяльність; невпевненість у свої силах; нецікаві напрями роботи; відсутність чогось цікавого та корисного, жорстка конкуренція.*

За результатами дослідження, студенти вбачають роль студентського самоврядування у вирішенні таких питань організації студентської життєдіяльності (за мірою зниження актуальності, кожен респондент міг обрати кілька відповідей, тому сума перевищує 100%):

- коригування розкладу занять, заліків, іспитів (44,3%);
- організація дозвілля (34,5%);
- оцінка якості викладання (30,2%);
- організація студентських наукових об'єднань (21,3%);
- розподіл місць у гуртожитку, організація поселення, контроль за дотриманням правил проживання (18,6%);
- розподіл стипендій (17,1%);
- визначення тематики студентських наукових праць (16,8%);
- коректування навчальних планів (16,2%);
- контроль успішності й дисципліни (15,9%).

На теперішній час, як вважають респонденти, самостійно самими студентами вирішуються такі питання в університеті: *коригування навчальних планів; організація дозвілля; розподіл місць у гуртожитку, організація поселення та контроль за дотриманням правил проживання; організація студентських наукових об'єднань; визначення тематики студентських наукових праць, корегування розкладу занять, заліків, іспитів.*

Студентів необхідно заохочувати до більш активної участі в університетському житті. Використання всіх можливостей студентського самоврядування дозволить: 1) налагодити ефективну співпрацю між адміністрацією ВНЗ і студентами з широкого спектру питань; 2) створити додаткові умови для зростання якості підготовки фахівців у системі професійної освіти в Україні; 3) забезпечити подальшу інтеграцію національної освітньої системи до європейського та світового освітнього простору. Тому сприяння зростанню ефективності даного органу в університеті є важливим завданням.

7. ПРОФЕСІЙНІ ОРІЄНТАЦІЇ СТУДЕНТІВ

Професійне становлення молоді пов'язане з вибором певної сфери діяльності після закінчення навчання, побудовою планів відносно майбутнього працевлаштування. Результати дослідження, представлені у таблиці 7.1. демонструють, що після закінчення навчання у вищому навчальному закладі більшість опитаних студентів четвертого курсу (60,1%) планують працювати за отриманою спеціальністю. Цей показник значно зріс, у порівнянні попередніми роками (Рис. 7.1). В цьому випадку можна очікувати, що професійна підготовка виступає реалізованим капіталом побудови професійної стратегії.



Рисунок 7.1. Розподіл відповідей студентів четвертого курсу на питання: «Що Ви плануєте робити після закінчення ВНЗ?»

На другому місці за популярністю відповідь: «виїхати за кордон» – так відповів кожен п'ятий респондент. Причому кількість таких відповідей за рік цей зросла майже вдвічі. Ця частина молоді орієнтується на досягнення високого матеріального рівня і менше – на досягнення професійного статусу. 14 % опитаних студентів планують влаштуватися на роботу за суміжною спеціальністю (загальна тенденція за рік не змінилась), та 11% - отримати нову спеціальність.

Тут слід підкреслити важливість практичних кроків у формуванні професійних планів молоді, вироблення стійких професійних інтересів і намірів відносно до майбутньої діяльності, які б також відповідали потребам суспільства в кадрах з різних професій. Найменш популярний варіант – зайнятися низько кваліфікованою діяльністю. Така спрямованість професійних планів обумовлює зниження професійного та економічного статусу.

У зв'язку з надзвичайно низьким рівнем оплати праці та незадоволеністю наявними трудовими перспективами чимало молодих людей (у тому числі високоосвічених) прагнуть знайти роботу за межами країни, виїжджаючи за кордон з метою тимчасового працевлаштування або й постійного проживання. Це відображає не лише загальну схильність молоді до більш активного набуття та використання нових знань, навичок і вмінь, а й, насамперед, гостроту проблем гідного використання трудових і освітньо-професійних навичок на батьківщині. Переважна більшість опитаних студентів (63%) хотіла б продовжити навчання за кордоном. Серед перешкод, що заважають їм пройти міжнародне стажування, стипендіальну програму, називають такі (за мірою зниження актуальності): «нестача грошей» (50,9%); «низький рівень володіння іноземними мовами» (44,8%); «відсутність інформації про такі можливості» (20%); «страх перед змінами в житті» (8,5%); «не маю такого бажання» (8,2%); «проблеми особистого характеру» (7,9%); «відсутність підтримки з боку батьків» (3%).

З різних причин (зокрема придбання практичного досвіду, або необхідність самостійно заробляти) студенти працюють вже під час навчання в університеті. За результатами дослідження цього року, ця тенденція зберігається на тому ж рівні (Табл. 7.1.): лише близько третини студентів четвертого курсу ніде не працюють, серед першокурсників таких 63,6%. На нашу думку, в умовах сьогодення, чим більша кількість молодих людей, здатних самостійно вирішувати свої матеріальні проблеми, тим ефективніше вони включені у відтворні процеси економічного життя суспільства. Отже, майже половина опитаних студентів (48,8%) не мають економічної самостійності. Це не може не відобразитись на залежності молоді від старшого покоління, що призводить до певного обмеження самостійності молодих людей у конструюванні життєвих проектів, а зрештою – до падіння активності і поширення утриманських настроїв.

Таблиця 7.1. Розподіл відповідей респондентів на питання: «Чи маєте Ви додатковий заробіток у вільний від навчання час?»
(у % за кожним курсом)

Відповіді	1 курс	4 курс	1 курс	4 курс	1 курс	4 курс
	2013		2014		2015	
Так, маю постійну роботу за профілем одержуваної спеціальності	3,0	3,8	4,0	5,3	1,8	2
Маю постійну роботу не за профілем одержуваної спеціальності	3,3	13,3	4,0	15,8	2,4	17,9
Іноді підробляю за профілем одержуваної спеціальності	2,7	8,6	4,0	9,2	9,7	9,3
Іноді підробляю, але не за профілем одержуваної спеціальності	20,8	36,0	25,3	34,9	20,6	35,1
Ні, я не підробляю	69,5	36,0	62,6	34,9	63,6	31,1

Життя ставить чимало випробувань, які складно подолати, особливо у молодому віці. Гострота певних питань, їх невирішеність можуть призводити до глибокої психологічної кризи особистості. Тому в ході дослідження ми намагалися також з'ясувати, які проблеми особистого характеру є для наших студентів сьогодні найбільш актуальними.

Ієрархія проблем, що найбільше непокоять студентів:

- можливість підробітку і працевлаштування (54,9%);
- ситуація в країні (49,7%);
- відсутність стабільності, впевненості в майбутньому (40,5%);
- проблеми, пов'язані з навчанням (39,0%);
- здоров'я моє і моїх близьких (27,7%);
- особиста безпека, безпека сім'ї, країни (20,7%);
- важке матеріальне становище (18,6%);
- черствість, бездушність у відносинах між людьми (16,8%);
- побутові проблеми (14,0%);
- можливості цікаво проводити дозвілля (13,4%);
- відносини з викладачами (12,8%);
- почуття самотності (10,7%);
- проблеми, пов'язані з браком інформації про свої можливості (10,4%);
- відносини з коханою людиною (8,8%);
- житлові проблеми (8,8%);
- сімейні проблеми (6,7%);

Сьогодні кількість труднощів, з якими стикаються студенти під час навчання у ВНЗ, зростає. Для студентів четвертого курсу найбільш важче — це працевлаштування та забезпечення житлом. Відсутність стабільності, впевненості в майбутньому посідає друге місце. Чи знайде молодий спеціаліст роботу по спеціальності після закінчення навчального закладу? Значну частину опитаних хвилюють проблеми, пов'язані з навчанням.

Важлива проблема – погіршення стану здоров'я молодих людей. Нинішнє молоде покоління є менш здоровим фізично та психічно, ніж попереднє. Забруднення атмосферного повітря, невисока якість продуктів харчування, питної води, підвищений рівень шуму, напруги електромагнітних полів, незадовільні гігієнічні умови є чинниками, що зумовлюють патологічні зміни стану здоров'я. Одним із безумовних пріоритетів наразі є діяльність зі збереження та поліпшення стану здоров'я молоді, ствердження у молодіжному середовищі засад здорового способу життя.

Переважає більшість проблем молоді — це складові загальних потреб українського суспільства. Особиста безпека, безпека сім'ї, країни – посіли шосте місце в ієрархії актуальних проблем.

Гостра проблема - низький рівень життя і значна економічна та соціальна залежність від батьків. В житті багатьох молодих людей отримало широке поширення почуття тривоги. Вони перебувають складних матеріальних обставинах, мають потребу в підтримці, як правило, не мають житла та не впевнені в завтрашньому дні.

Не вистачає сьогодні і можливості цікаво проводити дозвілля, як необхідної частини життя будь-якої людини, а особливо молоді. У сучасному суспільстві, в якому спостерігається нестабільність нормативно-ціннісних систем, проблема дозвілля молоді набуває особливої гостроти.

Кожен десятий студент відчуває себе самотнім. Відсутність розвиненої і стійкої сфери спілкування породжує проблему самогубств у молодіжному середовищі.

Аналізуючи результати дослідження, можна зробити висновок, що загальнолюдські цінності і проблеми дуже близькі сучасній молоді. Молоді люди вважають їх актуальними і намагаються знайти шляхи їх вирішення

ВИСНОВКИ

Проведене соціологічне дослідження поточного року засвідчило, що

1. Найбільш важливою для більшості абітурієнтів нині залишається орієнтація на результат навчання - затребуваність обраної галузі знань у суспільстві, можливість успішного працевлаштування після закінчення вузу - «престижність вузу і професії на ринку праці», поряд з інтересом до обраної професії. Серед факторів, що зумовлюють вибір професії, для першокурсників найбільш значущим є престиж обраної галузі діяльності, найменш важливим – профорієнтаційні заходи у школі, коледжі, поради вчителів, сімейні традиції. При виборі навчального закладу більшою мірою визначальним стали, у порівнянні з минулими роками, такі чинники: «в цей ВНЗ неважко вступити», «в цьому ВНЗ неважко вчитись», «тут гарний контингент студентів». Проте, знижується з роками актуальність таких чинників: «можливість після закінчення ВНЗ продовжити навчання (в аспірантурі, за кордоном, тощо)»; «цікавість навчання»; «тут можна отримати високооплачувану професію»; «після закінчення легко знайти роботу». Для студентів, які навчаються за контрактом, чинник того, що вони отримають престижну професію, не тільки залишається значимим, а й зростає. Сталою залишається частка студентів, які відзначають випадковість вибору університету (27-28%).

2. Як і в минулі роки, в найменшій мірі студенти задоволені вибором спеціальності у порівнянні з вибором університету та факультету. Але спостерігається стала тенденція з підвищення частки студентів, які за умов повторного вибору обрали б ту саму спеціальність.

3. За минулий рік оцінка задоволеності викладання навчальних дисциплін підвищилась за всіма напрямками. Сталу позитивну динаміку можна спостерігати у оцінках викладання іноземної мови та навчальних дисциплін за спеціальністю.

Більшість опитаних студентів (90,7%) надзвичайно важливою для себе вважають допомогу університету у працевлаштуванні. В поточному році студенти вже в меншій мірі, ніж у двох минулих роках, відзначали недостатність практичного досвіду та навичок професійної діяльності в університеті. Збільшилась частка студентів, які хоч і не займаються науковою роботою, але не виключають для себе таку можливість. Активніше студенти стали брати участь в студентських олімпіадах. Постійно зменшується з роками частка студентів, які вказують, що не брали участь у науковій роботі, і не збираються.

4. Що стосується шляхів вдосконалення навчального процесу, то спостерігається стала динаміка на зниженні протягом трьох останніх років актуальності таких аспектів навчальної діяльності: «можливість переходу на іншу спеціальність, факультет, в інший навчальний заклад»; «впровадження кредитно-модульної системи навчання та оцінювання». Найважливішим чинником, що міг би сприяти підвищенню зацікавленості студентів у навчанні, як і в

минулому році, залишається «можливість вибору дисципліни, викладача». Спостерігається стала тенденція протягом трьох років на зниження актуальності такого чинника підвищення зацікавленості студентів у навчанні, як «зміни навчального розкладу на більш зручний». Зростає, в свою чергу важливість таких чинників, як «зацікавленість викладача в успіхах студентів», «професійний рівень підготовки викладача». Тобто студенти вказують на те, що саме особистість, професіоналізм, ставлення викладача є найголовнішою умовою зацікавленості у навчанні.

5. Аналіз рівню задоволеності студентів різними аспектами своєї навчальної діяльності показав, що студенти першого курсу найбільше задоволені якістю викладання дисциплін в цілому, ставленням викладачів до студентів, якістю викладання соціально-гуманітарних дисциплін, матеріально-технічною базою навчального процесу, матеріально-технічною базою навчального процесу. Показники підтримки цих аспектів у поточному році залишаються на рівні минулих років. Найнижчий рівень задоволеності серед студентів як першого, так і четвертого курсу, умовами проживання в гуртожитку, умовами додаткового заробітку студентів за спеціальністю, забезпеченістю комп'ютерами та доступом до Інтернету. І така тенденція залишається з минулих років.

6. Переважна більшість опитаних студентів вважає за потрібним наявність студентського самоврядування в університеті. Майже кожен другий опитаний вказав на готовність брати участь у діяльності даного органу. Студенти вбачають роль студентського самоврядування переважно у вирішенні таких питань, як коригування розкладу занять, заліків, іспитів; організація дозвілля; оцінка якості викладання.

7. Щодо професійних орієнтацій студентів, то після закінчення навчання переважна більшість опитаних студентів четвертого курсу планують працювати за отриманою спеціальністю. Цей показник значно зріс у порівнянні з попередніми роками. Зросла майже вдвічі частка студентів, які хочуть виїхати за кордон (таке бажання має кожен п'ятий респондент). Показово, що позитивні установки на працю за кордоном та на виїзд за межі України на постійне місце проживання здебільшого обумовлені саме вищим рівнем життя в інших країнах та більш високими заробітками.

Лише близько третини студентів четвертого курсу ніде не працюють.

В рейтингу основних проблем, що найбільше хвилюють сьогodнішніх студентів, перші місця займають такі: можливість підробітку і працевлаштування (54,9%); ситуація в країні (49,7%); відсутність стабільності, впевненості в майбутньому (40,5%); проблеми, пов'язані з навчанням (39,0%); здоров'я моє і моїх близьких (27,7%); особиста безпека, безпека сім'ї, країни (20,7%); важке матеріальне становище (18,6%);

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Підтримка молоді у сфері освіти, сприяння її трудовій зайнятості, забезпечення економічної самостійності є першочерговими завданнями, що передбачають реалізацію таких цілей:

- постійне підвищення якості вищої освіти, розробка освітніх програм, орієнтованих на вимоги ринку праці, що має стати визначальним показником ефективності вищої освіти та якості підготовки фахівців;
- підвищення мотивації навчальної діяльності та рівня самоосвіти, ознайомлення студентів з можливостями реалізації особистих ініціатив;
- упровадження різноманітних міждисциплінарних програм, що надаватимуть можливість отримувати відразу декілька спеціалізацій, включаючи міжнародні;
- впровадження ефективних програм розвитку соціальної компетентності, необхідної для просування молоді на ринку праці (тренінги, консультації);
- залучання студентів у творчі, наукові та спортивні об'єднання, до інноваційних міжнародних проектів у сфері освіти, науки, культури тощо; популяризація та пропаганда успіхів української молоді у світовому співтоваристві;
- удосконалення системи працевлаштування випускників університету, які навчалися за держзамовленням; допомога у плануванні й розвитку ефективної кар'єри (розробка та впровадження нового формату співпраці ВНЗ і роботодавців – Дні стартапів або студентських конкурсів проектів, винесення цієї проблематики на публічний рівень);
- підвищення ефективності співпраці зі спеціалізованими організаціями, які спрямовані на сприяння зайнятості, професійну орієнтацію, у т. ч. центрів тимчасової та сезонної зайнятості молоді, молодіжних бірж праці, студентських трудових загонів, молодіжних об'єднань тощо;
- координація та підтримка діяльності студентського самоврядування, зокрема у сфері духовно-морального й екологічного виховання, виховання почуття патріотизму;
- сприяння організації молодіжних центрів, формуванню молодіжних програм, більш широке висвітлення їхньої діяльності у засобах масової інформації;
- інформаційна допомога з усього спектру питань життя молоді в суспільстві (здоров'я, освіта, праця, кар'єра, суспільне й особисте життя, сім'я, житло, дозвілля, спорт, життя молоді в інших країнах тощо);

Поглибленого вивчення та більш широкого застосування потребує міжнародний досвід реалізації підтримки молоді в системі вищої освіти за різними її напрямками. Важливим уявляється також активне заохочення молоді до участі в суспільному житті та у вирішенні власних проблем.

ЦЕНТР СОЦІОЛОГІЧНОГО АУДИТУ

Центр соціологічного аудиту (до 2013 р. – Лабораторія конкретних соціологічних досліджень) Інституту гуманітарних проблем ДВНЗ «НГУ» створений у 2000 році для забезпечення зворотного зв'язку між учасниками освітнього процесу та адміністрацією вузу, формування системи соціологічного супроводу діяльності у сфері менеджменту якості освітніх послуг, що проводиться в університеті.

НАШІ ДОСЛІДЖЕННЯ:

- Побутові проблеми студентської молоді НГУ (2015 р.).
- Мотивація наукової діяльності молодих вчених Дніпропетровської області (2015 р.).
- Особливості патріотичної свідомості та патріотичного виховання студентської молоді (2015 р.).
- Аналіз включення випускників гірничо-металургійних спеціальностей до професійно-економічної сфери суспільства (2014 р.).
- Дослідження патріотичної свідомості та правової культури студентів НГУ (2014 р.).
- Дослідження проблем міжнародної академічної мобільності молодих вчених Дніпропетровської області (2013 р.).
- Аналіз проблем формування екологічної свідомості студентів (2012 р.).
- Вивчення соціально-економічного статусу студентів ДВНЗ «НГУ», мотивації та перспектив їхньої освітньої діяльності; розуміння ними таких понять, як життєвий успіх, сучасна сім'я (2012 р.).
- Дослідження оцінки студентів щодо функціонування студентських гуртожитків (2011 р.).
- Виявлення причин невчасної здачі сесії студентами університету (2011 р.).
- Аналіз підприємницького потенціалу студентів університету: звіт (на замовлення Бізнес-інкубатора ДВНЗ «НГУ») (2010 р.).
- Виявлення факторів, що впливають на мотивацію діяльності вчених у ВНЗ та НДІ Дніпропетровської області» (спільно з обласною радою молодих вчених). За результатами дослідження видано інформаційних збірник; виступ на телебаченні (2010р.).

Адреса: Кафедра історії та політичної теорії, Національний гірничий університет, просп. К.Маркса, 19, корп.1, к.63, м. Дніпропетровськ, 49005, Україна

Тел.: (0562) 46-90-45, факс: (0562) 47-32-09.

Керівник Центру: Колісник Лариса Олексіївна, канд. соціол. наук, доцент, доцент кафедри історії та політичної теорії ДВНЗ «НГУ», старший науковий співробітник, член Соціологічної асоціації України, м.т.: 8-066-11-94-383, e-mail: klarisaa@ukr.net

Співробітники: Мосьондз Марина Володимирівна, канд. соціол. наук, доцент кафедри історії та політичної теорії ДВНЗ «НГУ», старший науковий співробітник, член Соціологічної асоціації України, м.т.: 8-067-610-37-37, e-mail: mosendzm@yandex